

cartografic se constituie într-o invitație la căutarea de noi perspective, în mod categoric posibil. La fel de posibilă este și dubla relevanță – fonetică și morfologică, fonetică și lexicală, lexicală și morfologică – a hărților, cuprinse, din cauza unor constrângeri formale, fie la o categorie, fie la alta din *Indicele alfabetic al cuvintelor-titlu*.

În ciuda convingerii autorilor, sugerată cu modestie în *Nota preliminară* (p. VII; vezi *supra*), că volumul de față aduce puține date noi în comparație cu precedentele, cantitatea de trăsături tipice (absolute sau relative)¹⁹ cu caracter diagnostic ilustrate în hărțile interpretative din partea a doua este considerabilă (conservarea unor arhaisme fonetice, ca *df*, *ĝ* – ulterior fricativizat – sau *ń*; fricativizarea africatelor; conservarea labialelor; sufixul *-oń/-oańe*; formele tari ale unor verbe, precum *să cine*, *să grape*, *să mânce*; auxiliarul *reaș* al condiționalului prezent; diverse lexeme specifice etc.), ceea ce poate contribui la o ilustrare mai amplă și mai complexă a specificităților acestei arii dialectale.

Pentru autorii NALR/ALRR–Banat s-a încheiat o etapă, încununată de succes. Pentru specialiștii în dialectologie românească se deschide o nouă eră, în care materialele înregistrate în anchetele pentru a doua generație de atlase lingvistice românești (atlasele regionale) sunt din ce în ce mai aproape de obiectivul de a fi publicate integral.

Luminița Botoșineanu

Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”

Academia Română, Filiala Iași

(lumi.botosineanu@gmail.com)

Mic dicționar toponimic al Moldovei (structural și etimologic), vol. II, partea a 2-a, *Toponime descriptive*, Daniela Butnaru, Dinu Moscal, Ana-Maria Prisacaru, Vlad Cojocaru (autori), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2021, 396 p.

Lucrarea reprezintă partea a doua a celui de-al doilea volum din prestigioasa serie *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, realizată de colectivul Departamentului de toponimie din cadrul Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române, Iași. Dicționarul cuprinde inventarierea, disocierea și analiza toponimelor descriptive reprezentative ale provinciei Moldova (de pe actualul teritoriu al României).

Metoda lexicografică abordată, cea structurală, a fost enunțată și exemplificată de Dragoș Moldovanu, atât inițiatorul, cât și coordonatorul seriei, într-o sumă de lucrări de specialitate deosebit de semnificative; menționăm, ca exemplu, *Teoria câmpurilor toponimice (cu aplicație la câmpul hidronimului MOLDOVA)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2010, premiată de Academia Română cu distincția „Timotei Cipariu” în anul 2012. Spre deosebire de alte dicționare toponimice, unde denumirile sunt rediate strict alfabetic, *Micul dicționar toponimic al Moldovei (structural și etimologic)*, în continuare MDTM, prezintă numele de locuri în cadrul unor câmpuri toponimice – abordare inovatoare care permite o viziune diacronică asupra formării acestor câmpuri în urma unor procese structurale (*polarizare și diferențiere*) sau non-structurale (*extensie și restricție*). Se remarcă amprenta înaltului profesionalism imprimat echipei de regretatul

¹⁹ În termenii lui Ion Gheție, *Cu privire la repartiția graiurilor dacoromâne. Criterii de stabilire a structurii dialectale a unei limbi*, în „Studii și cercetări lingvistice”, XV, 3, 1964, p. 317–346.

coordonator: documentarea minuțioasă făcută cu spirit critic și, în același timp, cu deosebită acribie.

Lucrarea, bine și adecvat disociată pe secțiuni, cuprinde: o *Introducere* clarificatoare și sintetizantă (semnată de Vlad Cojocaru), care așează volumul actual în contextul general al cercetării toponimice ieșene, urmată de traducerea acesteia în limba franceză (demers extrem de binevenit); o *Bibliografie* extinsă; lista abrevierilor; corpul dicționarului propriu-zis; un *Indice de afixe* și un *Indice de baze etimologice*.

Structura lingvistico-lexicografică a articolelor acestei a doua părți a *Micului dicționar toponimic al Moldovei (structural și etimologic)* continuă congruent, armonios, profund justificat și sistematizat științific materialul primei părți a MDTM. Repartizarea riguroasă a substanței dicționarului între cei patru autori ai săi (cercetătorii Daniela Butnaru, Dinu Moscal, Ana-Maria Prisacaru și Vlad Cojocaru) este unul dintre motivele care face ca lucrarea să conțină atât o structură lexicografică sistematică, având demonstrații riguroase ale etimologiilor (punctele de maximă dificultate a demersului), cât și nuanțe ușor personale cuprinse în fiecare articol, nuanțe corect asamblate în amplul mozaic al acestei lucrări lexicografice fără precedent în literatura de specialitate.

Opțiunea tratării separate a celor două categorii de toponime, personale și descriptive, în volume diferite ale dicționarului, își dovedește încă o dată valabilitatea. Cele stabilite adecvat de regretatul coleg Dragoș Moldovanu trasează clar și direcțiile cercetării actuale, cuprinse în cea de a doua parte a MDTM: „Reluând vechea clasificare etimologică a lui Petar Skok, făcută după natura denotantului, am reținut într-un prim volum toponimele personale (= formate de la nume de persoane), urmând ca un alt volum [cel prezentat în rândurile de față] să fie consacrat toponimelor descriptive (= formate de la apelative)” (cf. MDTM II/1, *Introducere*, p. VII).

Trebuie să subliniem că această a doua parte cuprinde, pe lângă toponimele descriptive, și toponimele care pleacă de la numele populației localității respective, *socionime*, funcționând, așadar, prin glisare extensivă, de la numele grupului social la acela al spațiului „locuit” (din multe exemple, vezi *Zabolotenii lui Beizadea Alecu Sturza*). Nu trebuie confundate aceste socionime cu toponimele care indică un nume de persoană la plural (cf. MDTM II/2, *Introducere*, p. VII) (de exemplu, *Rusenii* de la numele de persoană *Rus*, toponim inclus în MDTM II/1 ca toponim personal).

Menționăm, oarecum aleatoriu, fără a epuiza nici pe departe cele demne de a fi semnalate, articolele: *Almășul* — pentru structurarea câmpului toponimic, *Bahlúul* — pentru ierarhizarea sensurilor și minuția variantelor grafice, *Căcâina* — pentru etimologia derulată convingător, *Húșii*^{1,2} — pentru distincția omonimică specifică structurii toponimice a lucrării, *Iășii* — pentru sistematizarea numărului impresionant de variante grafice, *Lúșca*¹ — pentru etimologia complexă, derulată nuanțat, *Milcov* — pentru aplicarea modalității de disociere a numelor de hidronime, diferite pe parcursul aceleiași ape în funcție de zona (geografică) străbătută, *Moldóva* — probabil cel mai amplu și complex articol din dicționar, *Sirét* — pentru variantele grafice și complexitatea etimologiei (care, ca și în articolul *Moldóva*, de exemplu, poartă amprenta lui Dragoș Moldovanu), *Suceáva* — cu etimologie complexă, convingătoare și cu un număr impresionant de variante grafice. Semnalăm faptul (nesemnificativ, de altfel) că ultimele patru variante nu corespund ordinii alfabetice care caracterizează totdeauna șirul acestor tipologii. În aceeași idee a semnalării unor nedumeriri: ca unul dintre autorii tehnicii *Dicționar al limbii române* (DLR), acceptăm modalitatea prin care un toponim cu sens generic unic, desfăcut apoi într-o suită de secvențe lexicografice indicate prin minusculele a., b., c. etc., este, totuși, numerotat cu 1., deși articolul nu cuprinde și un sens 2. Citind cu atenția lucrarea, se înțelege motivația,

dar neacceptarea tehnicii lexicografice generale la nivel european creează oarece disonanțe din punctul nostru de vedere.

Lucrarea de față, la fel ca prima parte a *Micului dicționar toponimic al Moldovei (structural și etimologic)*, dezvoltă un complex exegetic care include o analiză pointilistă minuțioasă. Rezultatul este o descriere bine conturată a procedeelelor de formare a fiecărui toponim în parte. Sunt avute în vedere toponimele formate în limba română, dar și cele în limbi străine, toate articolele fiind derulate diacronic, de la prima atestare documentară până la cea mai recentă. Se alcătuiește o imagine de ansamblu a acestor termeni coagulați științific și integrați în câmpuri toponimice semnificative, edificatoare. Există o bine dozată ariditate științifică, inerentă, obligatorie, care capătă elasticitate în cea mai precisă secvență lexicografică, cea etimologică. Se cere apreciată, și în acest al doilea volum al MDTM, deschiderea în fața „poveștii, istoriei, narațiunii”. Este vorba de etimologia populară tratată cu tot respectul și circumspecția necesară. Prudența, asociată cu inovația bine temperată, este una dintre calitățile acestui demers exegetic. Citez situații în care se indică două duble posibile origini (de exemplu, *Arșiță* — „suprafață de teren expusă soarelui” și „suprafață de teren pe care a ars pădurea”) sau formulări de tipul: „Conform tradiției locale” ori „După tradiția locală” (ca în paragrafele etimologice ale articolelor *Bobéică*, *Bohónca*, *Cacíca*, *Frumoása*, *Gémenea*, *Pojoráta*, *Pomárla*, *Săráta*¹ etc.).

Această lucrare reprezintă, ca și partea anterioară a dicționarului, o exemplificare clară a valabilității depline a teoriei câmpurilor toponimice, aparținând lingvistului Dragoș Moldovanu. Este, în mod cert, o teorie care reasează disciplina pe temelii inovatoare, pe baza unor criterii subtile și riguroase în același timp. Repetăm cele susținute de noi în ocazii asemănătoare: ar fi foarte bine dacă toate colectivele de toponimie din țară ar prelua, fie și parțial, această teorie și metodă, extrem de complexe și atrăgătoare, de vizualizare exegetică a numelor locurilor care ne înconjoară.

Partea a doua a *Micului dicționar toponimic al Moldovei (structural și etimologic)*, cu referire la *Toponime descriptive*, reprezintă o reușită a toponimiei europene prin caracterul înalt științific, prin organizarea bine strunită a materialului de o complexitate ieșită din comun. Îmbinarea rezolvărilor punctuale cu sistematicitatea generală a lucrării conferă o bază de documentare fără egal în literatura românească de specialitate.

Cristina Florescu

Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”,
Academia Română, Filiala Iași, România
(cristinafl24@yahoo.fr)

MIRCEA CIUBOTARU, „*Misterele*” *onomastice ale Iașilor*, vol. I–II, București, Editura Dark Publishing, Heidelberg, Herlo Verlag UG, 2021, 438 p. + 358 p.

Lucrarea la care ne vom referi în rândurile următoare nu este una de beletristică, eventual din genul polițist, cum poate ar fi tentați să creadă unii din cei care îi văd titlul. Dimpotrivă, este o lucrare de cercetare științifică de înalt nivel, semnată de Mircea Ciubotaru, unul dintre onomasticienii de valoare din România, care depune pasiune pentru cunoaștere și veridicitate științifică în tot ce realizează: cercetări de onomastică românească, de istorie și genealogie, despre istoria școlii românești (prin colecționarea și expunerea unor piese valoroase într-un muzeu al școlii, găzduit acum între colecțiile Muzeului Municipal „Regina Maria” din Iași), îndrumarea tinerilor cercetători (chiar dacă